

Borç İlişkilerinde Enflasyon Kaynaklı Zararlar ve AYM'nin Pilot Kararı: Mülkiyet Hakkı ile Etkili Başvuru Hakkının İhlali İddiası

Borç İlişkilerinde Enflasyon Kaynaklı Zararlar ve AYM'nin Pilot Kararı: Mülkiyet Hakkı ile Etkili Başvuru Hakkının İhlali İddiası

Türk hukukunda borç ilişkilerinde alacaklının alacağını zamanında ve gerçek değeriyle tahsil edememesi, özellikle yüksek enflasyon, döviz kurundaki ani yükselişler ve paranın değer kaybının faiz ile telafi edilememesi gibi olumsuz ekonomik faktörler, borç ödeme ilişkilerinde alacaklı aleyhine olumsuz etkiler doğurmakta ve alacaklının zarar görmesine sebep olmaktadır.

Bu kapsamda mülkiyet hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle son yıllarda, çok sayıda başvuru Anayasa Mahkemesi ("AYM") önüne gelmiş ve benzer davalar sonucunda ortaya çıkan hukuki sorunlar önemli bir gündem oluşturmuştur.

AYM, 2024/41763 başvuru numaralı ve 8 Temmuz 2025 tarihli Caner Şafak kararında ("Caner Şafak Kararı"), özetle, borçların geç ödenmesi nedeniyle alacaklının uğradığı değer kaybının mevcut faiz oranlarıyla telafi edilemeyeceğini, ekonomik göstergelerin borç ödeme ilişkilerinde alacaklı aleyhine sonuçlar doğurduğunu ve bu durumun mülkiyet hakkının özüne zarar verdiğini değerlendirmiş ve başvurusunun talep ettiği munzam zarar davasının reddedilmesinin, etkili başvuru hakkının ihlali anlamına geldiğine karar vermiştir.

Bu karar, borç ödeme ilişkilerinde ekonomik koşulların göz önünde bulundurulmaması durumunda alacaklının

haklarının yeterince korunamayacağını açıkça ortaya koymakta, borçlu-alacaklı ilişkilerindeki ekonomik faktörlerin hukuki sonuçlarının daha açık bir şekilde ortaya konması gerektiğini ve alacaklının zararlarının giderilmesi adına yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Bu bilgi notunda, borç ödeme ilişkilerinde ekonomik koşulların dikkate alınmaması nedeniyle alacaklının uğradığı zararlar ile AYM'nin Caner Şafak kararı kapsamlı bir şekilde incelenecektir. Söz konusu AYM kararına [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

I. Başvurunun Konusu

Başvurucu Caner Şafak, T. Bankası A.Ş. aleyhine 09/11/2010 tarihinde 48.854,00 TL asıl alacak üzerinden icra takibi başlatmıştır. İcra takibine karşı borçlu tarafından itiraz edilmiş, itiraz üzerine takip durdurulmuş ve başvuru itirazın iptali için dava açmıştır. Açılan davayı gören İstanbul 2. Tüketici Mahkemesi, borçlunun itirazının iptaline karar vermiş ve borcun asıl alacağına ilişkin hükümle takibe devam edilmesi gerektiğine, takip tarihinden itibaren %9 yıllık temerrüt faizi uygulanmasına ve ayrıca 9.770,80 TL icra inkâr tazminatına hükmetmiştir. Bu karar 01/07/2020 tarihinde kesinleşmiş, icra takibine ve davaya konu edilen borç 02/07/2020 tarihinde ödenmiştir.

Başvurucu, borcun ödenmesindeki gecikme nedeniyle paranın enflasyon karşısında

değer kaybettiğini ve ödenen kanuni faiz ile temerrüt faizlerinin bu değer kaybını yeterince karşılamadığını ileri sürerek 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 122 nci maddesi uyarınca munzam zarar (aşkın zarar) talebiyle İstanbul 10. Tüketici Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. Yerel mahkeme tarafından davanın reddine karar verilmiş, bu karar istinaf ve temyiz mahkemesi denetiminden de geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucu, temyiz mahkemesi kararının, Anayasa'nın 35 inci maddesinde korunan mülkiyet hakkı ile Anayasa'nın 40 ıncı maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkına aykırı olduğu iddiasıyla AYM'ye başvuruda bulunmuştur.

II. Yerel Mahkeme, İstinaf ve Temyiz Aşamaları

a) İlk Derece İncelemesi (İstanbul 10. Tüketici Mahkemesi)

Başvurucunun, uğradığını iddia ettiği 100.000,00 TL tutarındaki munzam zararın tazmini için açtığı davanın 09/03/2021 tarihinde reddine karar verilmiştir. Yerel mahkeme, karar gerekçesinde özetle, başvurusunun itirazın iptali davasında temerrüt faizi istediği halde yasal faize hükmedildiği, bunu temyiz sebebi yapmadığı, oysa tacir olan banka yönünden ticari/avans faizine hükmedilmesinin mümkün olabileceği, munzam zarardan kaynaklanan tazminat borcunun doğması için aranan kusurun borçlunun temerrüde düşmedeki kusuru olduğu, davalı bankanın

temerrüde düşmedeki kusurundan ve munzam zarar şartlarının oluştuğundan bahsedilemeyeceği ifade etmiştir.

b) İstinaf İncelemesi (İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 46. Hukuk Dairesi)

İstinaf Mahkemesi, Yerel Mahkeme kararını kaldırmış ve davanın farklı bir gerekçeyle reddine karar vermiştir. İstinaf mahkemesi kararında özetle, borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun ispat yükünün borçluya ait olduğu, alacaklının zararını somut delillerle ispatlaması gerektiği ve enflasyon ve benzeri ekonomik göstergelerin yalnızca zarar ispatı için yeterli olmadığı kabulüyle başvurusunun istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

c) Temyiz İncelemesi (Yargıtay 3. Hukuk Dairesi)

İstinaf Mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusu neticesinde Temyiz Mahkemesi, enflasyon, döviz kuru artışları gibi ekonomik göstergelerin zarar ispatı için tek başına yeterli olmayacağı ve aşkın zarar (munzam zarar) iddiasının somut vakalarla delillendirilmesi gerektiği gerekçesiyle İstinaf Mahkemesi kararını onamıştır.

Yerel Mahkeme, İstinaf Mahkemesi ve Temyiz Mahkemesi'nin ortak değerlendirmesi, munzam zararın ispatının yalnızca ekonomik göstergelerle yapılamayacağı yönündedir. Başvurucu bu sebeple AYM'ye başvuru yoluna gitmiştir.

III. Başvurucunun İddiaları

Başvurucu, 2009–2024 dönemi TÜFE ve döviz kuru verilerini sunarak, borcunun yaklaşık on yıl süreyle geç tahsil edildiğini ve bu süre zarfında ödenen temerrüt faizinin alacağın gerçek değerini karşılamadığını iddia etmiştir. Başvurucu, ödenen temerrüt faizi ile alacağın değer kaybını telafi edebilmenin mümkün olmadığını, enflasyon ve döviz kuru artışlarının etkilerinin göz ardı edilerek zararının yeterince tazmin edilmediğini ileri sürmüştür.

Ayrıca, başvuru, mahkemelerin uyguladığı katı ispat kriterlerinin benzer davalarda farklı şekilde uygulandığını ve bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu da belirterek Anayasa'nın 35 inci maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ve 40 ıncı maddesinde yer alan etkili başvuru hakkı ile birlikte, eşitlik ve adil yargılanma ilkelerinin ihlal edildiğini ifade etmiştir.

IV. AYM'nin Değerlendirmesi

Anayasa'nın 35 inci maddesi "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" diyerek mülkiyet hakkını güvence altına alırken 40 ıncı maddesi temel hakların ihlali durumunda etkili başvuru hakkını düzenlemektedir. AYM, başvuru hakkının şikâyetinin mülkiyet hakkı ve etkili başvuru hakkıyla doğrudan ilişkili olduğunu değerlendirmiştir.

i. Etkili Başvuru Hakkına İlişkin Değerlendirme:

AYM, Anayasa'nın 40 ıncı maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı gereğince, sadece kanuni başvuru yollarının varlığının yeterli olmadığını, başvurunun teorik ve pratikte mağduriyeti giderebilecek makul başarı şansına sahip olması gerektiğini belirtmiştir.

AYM ayrıca Munzam zarar davasının teorik olarak mevcut olsa da içtihadı belirsizlik nedeniyle etkili bir çözüm sunmakta başarısız olduğunu belirtmiştir.

• Munzam Zarar Davalarının İçtihadı Çelişkisi ve Etkisi

AYM, 1980'lerden itibaren süregelen iki farklı yaklaşım bulunduğunu ve bunların arasında içtihadı ayrılıklarının olduğunu vurgulamıştır. Bazı içtihatlar, enflasyonun zarar ispatı için yeterli olduğunu kabul ederken, diğerleri bunun somut vakalarla desteklenmesi gerektiğini savunmuştur. İçtihadı belirsizliğin, başvuru hakkını etkin bir şekilde koruyacak bir hukuk yolu oluşmasına engel olduğu belirtilmiştir.

ii. Mülkiyet Hakkına İlişkin Değerlendirme:

AYM, alacaklının alacağını geç tahsil etmesi halinde, enflasyon karşısında meydana gelen değer kaybının giderilmemesinin alacağına gerçek değeriyle ulaşmasını engellediği, borçlunun ise borcunu gerçek değerinin altında

ödemesine yol açtığı, bu durumun taraflar arasındaki adil dengeyi alacaklı aleyhine bozduğu ve alacaklıya ölçüsüz bir külfet yüklediğini ifade etmiştir. Bununla birlikte adil dengenin kurulabilmesi için borçlunun borcunu borcun gerçek değeri üzerinden ödemesi gerektiği, zira bu yükümlülüğün borçluya orantısız veya aşırı bir külfet yüklediği belirtilmiştir. Kararda ayrıca, enflasyon etkisiyle uğranılan değer kaybının telafisi ve tazmini için 3095 sayılı Kanun ile bir hukuk yolu oluşturulduğu ancak bu kanundaki faize ilişkin hükümlerin teorik düzeyde dahi değer kaybının önlenmesine ilişkin başarı şansı sunma kapasitesinin olmadığı belirtilmiştir.

- **3095 sayılı Kanun'un Yetersizliği**

Mahkeme, 3095 sayılı Kanun'daki düzenlemelerin alacağın enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını önlemeye elverişli olmadığını, bu nedenle nedeniyle faizi aşan zararlar 818 sayılı mülga Kanun'un 105 ve 6098 sayılı Kanun'un 122 nci maddesi uyarınca munzam zarar davası yoluyla giderilmeye çalışıldığı, 1980'li yıllardan bu zamana kadar bazı yargı kararlarında enflasyon olgusunun zararın ispatı için yeterli görülerek bu davaların kabul edildiği ancak bazı kararlarda ise munzam zarar talebinin enflasyon etkisi dışında somut bir zarara ilişkin olması gerektiği gerekçesiyle reddedildiği, bu kapsamda söz konusu munzam zarar davasının, alacakların enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini güvence altına almadığı ve bu yöndeki içtihadın etkili bir hukuk yolunun

bulunduğu yönünde gelişme göstermediği belirtilmiştir.

V. AYM'nin Tespitleri

a. Aşırı Külfet ve Adil Dengenin Bozulması

AYM, başvurucunun borcun geç ödenmesi nedeniyle uğradığı ekonomik kaybın tespit edilebilir olduğunu belirtmiş, ancak derece mahkemelerinin yalnızca genel ekonomik olgulara dayanarak zarar ispatını yeterli görmemesinin başvurucuya olağan dışı bir külfet yüklediğini vurgulamıştır. Mahkeme, borçlunun kanuni borcunu gerçek değeri üzerinden ödemesi gerektiğini ifade etmiş ve başvurucunun zararının tazmin edilebilmesi için daha uygun bir değerlendirme yapılması gerektiği sonucuna varmıştır.

b. Yapısal Sorun ve Pilot Karar İçtihadı

AYM, bu başvuru ve diğer derdest başvurular bakımından verilen ihlal kararları ile Anayasa'nın 35 inci maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40 ıncı maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verse de bu durumun benzer başvuruların yapılmasını engellemeyeceği ve özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklanan ihlalleri de sonlandırmayacağı kanaatine varmıştır. Bu kapsamda AYM, bireysel başvurunun ikinciliği ilkesinin dikkate

alınarak, özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve dolayısıyla meydana gelen zararların tazmin edilmesini sağlayacak başvuru yollarının bulunamamasından kaynaklı ihlaller nedeniyle ortaya çıkan ve yapısal sorun teşkil eden durum telafi edilebilmesi için açık bir kanuni bir düzenleme yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Bununla birlikte, oluşturulacak başvuru yolunun hâlihazırda yapılan ve bundan sonra yapılacak başvurular için özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasını önleyecek nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, söz konusu yapısal sorunun çözümü için Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirimde bulunulmasına karar vermiştir.

Ayrıca, AYM, benzer nitelikteki çok sayıda başvurunun kendisine intikal ettiğini ve münferit ihlal kararlarının yapısal sorunu çözmeye yetmeyeceğini belirterek, pilot



karar usulünün uygulanmasının uygun olduğuna karar vermiştir.

VI. Hüküm

Anayasa Mahkemesi tarafından,

1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine,
2. İhlalin yapısal sorundan kaynaklandığı anlaşıldığından pilot karar usulünün uygulanmasına,
3. Yapısal sorunun çözümü için keyfiyetin Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesine,
4. Kararın yayımlandığı tarihe kadar mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek olan başvuruların incelenmesinin kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından itibaren altı ay süreyle ertelenmesine,
5. Başvurucunun tazminat talebinin reddine,
6. Yargılama giderlerinin başvurucuya ödenmesine,

karar verilmiştir.

Daha fazla bilgi ve destek için info@lbfpartners.com adresinden bizimle iletişime geçebilirsiniz.

LBF Partners Hukuk Bürosu

LBF Partners, çeşitli sektörlerdeki müvekkillerinin farklılaşan ihtiyaçlarına göre tasarlanmış geniş bir hukuk hizmeti yelpazesi sunan İstanbul merkezli bir hukuk bürosudur.

Ekibimiz; sermaye piyasaları, bankacılık, şirketler hukuku, birleşme ve devralmalar, rekabet ve fikri mülkiyet hukuku başta olmak üzere birçok hukuk alanında derin bir uzmanlığa sahiptir.

LBF Partners olarak finans, enerji, teknoloji, konaklama ve turizm gibi stratejik sektörlerde de güçlü bir hukuki hizmet geçmişine ve tecrübesine sahibiz.

Daha detaylı bilgi için www.lbfpartners.com adresini ziyaret edebilirsiniz.

İletişim:



Ahmet Haykır

Avukat

a.haykir@lbfpartners.com